

กลยุทธ์การจัดการเพื่อขยายพันธุ์มะม่วงแก้วสายต้นดี

Management Strategy for Clonal Propagation of Promising Kaew Mango

ธวัชชัย รัตนชเลศ พฤกษ์ ยิบมันตะศิริ และ รุ่งทิพย์ อุทุมพันธ์
Tavatchai Radanachaless, Phrek Gypmantasiri and Rungthip Utumpan

Abstract

Fruit crops take years to improve. Research on improvement normally ceases when new varieties or new clones are obtained. The process would not include multiplication, especially propagation of clonal materials. This report aims to present management strategy for clonal propagation in fruit tree with the case study on “Chiang Mai Kaew mango” (MCC75). The research and development strategy follows the research approach which consists of hypothesis, planning, testing, monitoring, diagnosis and problem solving, assessment of result and conclusion. The activity is one element of the Research Project “Selection, development and multiplication of Kaew mango for rainfed upland ecosystem” which had been carried out during 1995-2002 in 8 provinces of the Upper North. The study concluded that the management strategies consisted of 1) planning and implementing propagation activity in conjunction with crops improvement activity through farmer participatory approach; 2) development of technology and knowledge at the group level or group work, which was related to community capacity building; 3) knowledge development for fruit tree propagation for the professional; 4) implementing the tested model by targeting performance with given time frame, with the emphasis on quality tree to type of the finished clonal materials. It is expected that the management strategy would provide procedures for propagating high quality products which would benefit the end users. The propagation activity would also provide employment opportunity and generate income for farmers.

Keywords: Kaew mango, clonal propagation, management strategy, farmer participatory approach, Upper North

บทคัดย่อ

ไม้ผลส่วนใหญ่ใช้เวลานานนับสิบปีในการปรับปรุงพันธุ์ เมื่อได้พืชพันธุ์ใหม่หรือสายต้นใหม่แล้วมักถือเป็นการสิ้นสุดงานวิจัย ทำให้ขาดแนวทางที่เหมาะสมในการขยายผล โดยเฉพาะในเรื่องการขยายพันธุ์พืช เอกสารฉบับนี้มีเป้าหมายที่จะเสนอกลยุทธ์การจัดการเพื่อขยายพันธุ์ไม้ผล กรณีศึกษา “มะม่วงแก้วเชียงใหม่” (MCC 75) งานวิจัยและพัฒนากลยุทธ์นี้ ได้ใช้วิธีติดตามแนวทางและปัญหาในงานวิจัยอื่น ตั้งสมมุติฐาน วางแผน ทดลองนำไปปฏิบัติ ติดตามผล วินิจฉัยปัญหาและการปรับแก้ปัญหาเป็นระยะ ประเมินผลที่ได้และสรุป โดยกิจกรรมทั้งหมดเป็นส่วนหนึ่งของโครงวิจัย “การคัดเลือก การพัฒนา และ การขยายพันธุ์มะม่วงแก้ว สำหรับที่ดอนอาศัยน้ำฝน” ดำเนินการระหว่างปี พ.ศ. 2538-2545 ศึกษาในพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ผลการประเมินได้ข้อสรุปกลยุทธ์การจัดการเพื่อขยายพันธุ์ไม้ผลดังนี้ 1) วางแผนและดำเนินกิจกรรมการขยายพันธุ์ไม้ผลควบคู่ไปกับการปรับปรุงพันธุ์พืช โดยใช้แนวทางการมีส่วนร่วมของเกษตรกร 2) พัฒนาองค์ความรู้ในระดับกลุ่มหรือการทำงานเป็นกลุ่มของเกษตรกร ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับหลักการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน 3) เลือกรูปแบบการพัฒนาองค์ความรู้ในการขยายพันธุ์ไม้ผล สำหรับผลิตได้อย่างมืออาชีพ 4) ใช้รูปแบบการขยายพันธุ์ไม้ผลที่ได้ทดสอบแล้วไปสู่การปฏิบัติ มีการตั้งเป้าหมายจำนวนผลงาน ภายใต้กรอบเวลาที่กำหนด โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพและความตรงตามพันธุ์ของกิ่งสำเร็จ การใช้กลยุทธ์ดังกล่าวสามารถคาดหวังว่าจะได้กระบวนการขยายพันธุ์ไม้ผลที่มีคุณภาพ ประโยชน์สูงสุดที่เกิดกับผู้นำกิ่งสำเร็จไปใช้ และโอกาสการสร้างงานและรายได้ให้กับเกษตรกรเป้าหมายอีกทางหนึ่ง

คำสำคัญ: มะม่วงแก้ว การขยายพันธุ์สายต้น กลยุทธ์การจัดการ แนวทางการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ภาคเหนือตอนบน

